Cynulliad Cenedlaethol Cymru Bil Awtistiaeth (Cymru) drafft Llythyr Ymgynghori DAB25 Ymateb gan Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC)	National Assembly for Wales Draft Autism (Wales) Bill Consultation Letter DAB25 Evidence from Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC)

Croesawa UCAC y cyfle pellach hwn i ymateb i ymgynghoriad Paul Davies AC ar y Bil Awtistiaeth (Cymru) arfaethedig.

Mae UCAC yn undeb sy'n cynrychioli athrawon, arweinwyr ysgol a darlithwyr ym mhob sector addysg ledled Cymru. Bydd ein hymateb yn canolbwyntio ar blant a phobl ifanc o fewn y system addysg.

Ai'r "cyrff perthnasol" yn adran 7 y Bil drafft yw'r cyrff priodol i weithredu'r strategaeth awtistiaeth?

Tybiwn y bydd llawer mwy o gyrff nag awdurdodau lleol a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yn unig yn cael eu heffeithio gan ofynion y Strategaeth Awtistiaeth arfaethedig a'r rheoliadau a chanllawiau sy'n cyd - fynd â hi; er enghraifft, ym myd addysg, lleoliadau gofal plant, ysgolion nas cynhelir, Colegau Addysg Bellach a phrifysgolion.

Fodd bynnag, efallai mai priodol yw enwi awdurdodau lleol a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol fel y cyrff a fydd yn bennaf gyfrifol am weithredu'r Strategaeth.

A ddylid atgyfnerthu'r ddyletswydd ar gyrff perthnasol i ystyried y strategaeth awtistiaeth a'r canllawiau perthynol trwy roi pŵer cyfarwyddyd i Weinidogion Cymru dros gyrff perthnasol?

Barn UCAC yw y byddai'n werth ystyried rhoi pŵer o'r fath, er mwyn gallu sicrhau c ydymffurfiaeth petai wir angen.

A ydych yn cytuno ei bod yn ddefnyddiol cynnwys rhestr yn y Bil drafft o weithwyr proffesiynol a allai ffurfio tîm amlddisgyblaethol ar gyfer gwneud asesiadau diagnostig?

Os felly, a oes disgyblaethau eraill y dylid eu rhestru fel aelodau posibl o dîm amlddisgyblaethol o'r fath?

Awgrymwn y gallai fod yn ddoethach rhestru'r gweithwyr proffesiynol mewn rheoliadau er mwyn cadw hyblygrwydd i addasu'r rhestr. Ymhellach, cynigiwn y gallai fod yn briodol cynnwys rhywun o fyd addysg yn achos plentyn neu berson ifanc.

A oes unrhyw ffactorau eraill neu amgylchiadau unigol a allai rwystro mynediad at wasanaethau ac y dylid eu nodi yn y Bil?

Mae angen bod yn ymwybodol o'r anawsterau o ran cael gwasanaethau a darpariaeth arbenigol, gan gynnwys asesiadau diagnostig, trwy gyfrwng y

Gymraeg. Pwyswn arnoch i sicrhau yng ngeiriad y Bil nad yw gofynion/anghenion iaith Gymraeg yn gallu rhwystro mynediad at wasanaethau.

A ddylai'r Bil drafft nodi'r mathau o ddata sydd i'w casglu gan Weinidogion Cymru i'w galluogi I gyflawni swyddogaethau o dan y Bil?

Os felly, a oes gennych unrhyw sylwadau ynghylch y mathau o ddata y dylid eu casglu? Gallai enghreifftiau o fathau o ddata y gellid eu casglu gynnwys: oedran, oedran adeg diagnosis, rhywedd, ardal bwrdd Iechyd/awdurdod lleol, amser rhwng asesiad a diagnosis, proffesiwn(proffesiynau) y staff sy'n cynnal y diagnosis a'u gwasanaeth, y dull(iau) asesu diagnostig a ddefnyddiwyd, y defnydd o asesiadau wedi'u sgorio, amcangyfrif y clinigydd sy'n cynnal y diagnosis o lefel deallusrwydd2, datblygiad o ran gallu cyfathrebu, a gynhaliwyd profion ar gyfer ffenylcetonwria (PKU).

A ddylid nodi'r mathau o ddata ar wyneb y Bil neu mewn canllawiau?

Unwaith eto, awgrymwn efallai mai mewn rheoliadau y dylid rhoi'r lefel hyn o fanylder , a hynny er mwyn i)sicrhau lefel uwch o hyblygrwydd dros amser.

Awgrymwn y dylid casglu data ynghylch anghenion/gofynion ieithyddol y personau dan sylw mewn perthynas â'r Gymraeg, ac unrhyw ddata perthnasol ynghylch effaith yr anghenion/gofynion hynny ar ddarpariaeth gwasanaethau, er enghraifft, a ddarparwyd yn y Gymraeg yn unol â'r terfynau amser sydd wedi'u nodi yn y Strategaeth a/neu mewn canllawiau, neu a fu oedi neu anawsterau?

Gan roi rhesymau dros eich ateb, a allai unrhyw un o'r cynigion yn y Bil drafft gael ei ddiwygio er mwyn cynyddu ei effeithiau cadarnhaol neu leihau ei effeithiau andwyol posibl, mewn perthynas â:

a. ieithoedd swyddogol y Cynulliad (Cymraeg a Saesneg);

Nid yw'r Bil drafft ar hyn o bryd yn gwneud unrhyw gyfeiriad at y Gymraeg. Pwyswn arnoch i gynnwys cymalau yn y Bil sy'n nodi gofynion penodol mewn perthynas â'r Gymraeg, neu'n cyfeirio at ddeddfwriaeth berthnasol arall. Mi ellid cyfeirio at Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) i weld sut yr ymdriniwyd â'r mater yno.

O brofiad, gwyddom fod aros yn fud ar y mater hwn, gan gymryd yn ganiataol fod deddfwriaeth arall (e.e. Safonau'r Gymraeg dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011) yn gwneud yr hyn sydd ei angen, yn arwain at broblemau o ran sicrwydd gwasanaethau. Rhaid bod yn gwbl 'explicit' am y disgwyliadau, a gellid cyfeirio at y Safonau ble mae'r rheiny'n berthnasol, ond yn sicr mi fydd meysydd y mae'r Strategaeth Awtistiaeth yn cyfeirio atynt ble na fydd y Safonau'n berthnasol neu'n ddigon cryf, ac mae cyfle yn y Bil i osod y safon yn uwch er budd unigolion ar y sbectrwm awtistiaeth.

A oes gennych unrhyw sylwadau eraill i'w gwneud ar y Bil drafft?

Mi fydd yn hollbwysig i blant a phobl ifanc ar y sbectrwm awtistiaeth fod darpariaethau'r Bil arfaethedig hwn yn cyd-fynd â darpariaethau Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru); mi fydd hynny'n greiddiol o safbwynt y sawl sy'n ceisio gweithredu darpariaethau'r Biliau yn ogystal, er enghraifft Cydlynwyr Anghenion Dysgu Arbennig mewn ysgolion a cholegau addysg bellach.